

Pen en perkament als wapen tegen bezitsaanspraken: cartulariseren in de Bijlokeabdij in de veertiende eeuw

In 2011 verwierf het Stadsarchief het rijke archief van de Bijlokeabdij (dat tot dan in het ziekenhuis van Maria Middelaars werd bewaard). Dit bevat heel wat middeleeuwse archiefstukken, waaronder een omvangrijke reeks van (zeer goed bewaarde) charters en talrijke cartularia en andere registers. Voor mijn masterscriptie geschiedenis over het administratieve bewustzijn van religieuze instellingen tijdens de late middeleeuwen onderzocht ik twee identieke cartularia uit het Bijlokearchief, genaamd *Rooden Boeck I* en *II*. Ze werden opgesteld in het begin van de veertiende eeuw op basis van originele archiefstukken van de abdij en het hospitaal van de Bijloke.

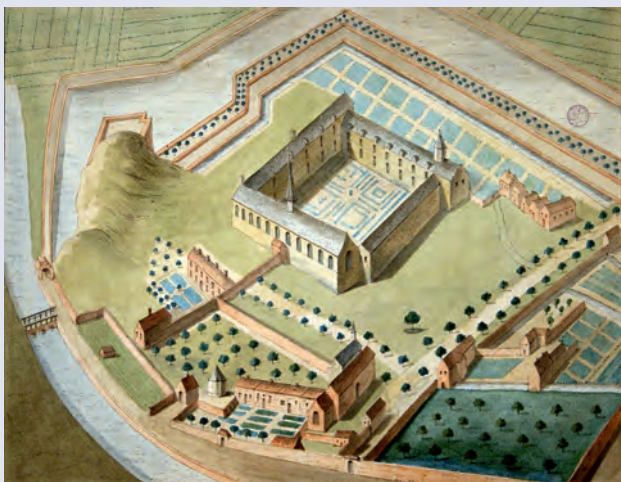
Een cartularium is een verzameling van afschriften van archiefdocumenten, samengesteld door een persoon of een instelling. In een boek, of in meer zeldzame gevallen in een rol, werden documenten integraal of gedeeltelijk gekopieerd die betrekking hadden op de goederen, rechten, administratie of geschiedenis van die persoon of instelling. Het doel ervan was om de bewaring van die documenten te verzekeren en de consultatie ervan te vereenvoudigen.

De precieze beweegredenen van lokale instellingen om een cartularium te vervaardigen zijn veelal moeilijk te achterhalen, mede omdat een voorwoord in de meeste cartularia ontbreekt. Als er al een voorwoord is, vermeldt dit doorgaans enkel dat in de codex bepaalde privileges en oorkonden zijn verzameld, in het beste geval samen met een opmerking over de rol van het bewaren van de herinnering. De veertiende-eeuwse cartularia van de Bijloke bevatten weliswaar een voorwoord, maar dit dateert ten vroegste van 1637. Het vermeldt dat Pe-

trus Fierens, biechtvader van de Bijloke, in dat jaar een Nederlandstalige kopie van de cartularia maakte. De inhoud van de cartularia wordt in dit voorwoord beschreven als “de voornaamste brieven (lees: oorkonden) van ons klooster en hospitaal van de Bijloke, waaronder privileges, vrijstellingen van belastingen (*gratien*), stichtingen en schenkingen van gronden en legaten”. Interessant is ook de verwijzing naar de letters genoteerd in de marge van de inhoudstafel, die corresponderen met de nummering van de laden waarin de originele charters zijn opgeborgen in de archiefkamer van de Bijloke “om die gemakkelijk te vinden”.

Een zuster van de abdij van de Bijloke, met een boek in de hand, tekening door Pierre Jacques Goetghebuer, zonder datum (SAG_IC_AG_I_144_17a)

Zicht in vogelperspectief op de Bijlokesite, tekening door Pierre Jacques Goetghebuer, 1840, naar een plan van Hondius van 1638 (SAG_IC_AG_L_144_1a)

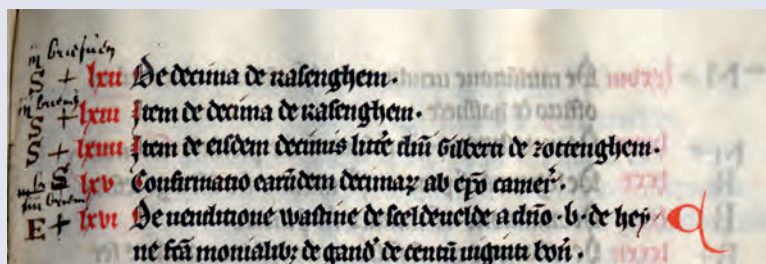
Cartularia werden inderdaad niet zonder reden opgesteld. Ze hadden diverse functies als instrument van domeinbeheer (en archiefbeheer), als vorm van geschiedschrijving of als eerbetoon aan de weldoeners van de instelling. De cartularia van de Bijloke lijken voornamelijk een economisch doel te hebben gediend. Al vanaf de dertiende eeuw zag de abdis zich geregeld genoodzaakt om de hulp van hogere gezagsdragers, zoals pausen en bisschoppen, in te roepen om de domeinen te beschermen tegen eigendomsaanspraken van derden. Dit resulteerde in 1290 in een bulle van paus Nicolaas IV, waarin hij de eigendommen van de Bijloke onder zijn bijzondere bescherming plaatste. In de loop van de veertiende eeuw namen de bedreigingen voor het grondbezit van de Bijloke nog toe. Het is aannemelijk dat dit de concrete aanleiding vormde tot het aanleggen van de cartularia, waarin alle eigendoms-titels werden opgenomen. De charters gaven de monialen van de Bijloke een juridisch verweermiddel en de cartularia hielpen om het overzicht te bewaren en om de originele stukken vlot terug te vinden.

De datering van de cartularia in de veertiende eeuw is onder meer gebaseerd op de data van de oorkonden die ze bevatten. De oudste van de 187 oorkonden dateert van 1204, de jongste van 1301. Uit mijn onderzoek bleek dat het *Rooden Boeck II*, het kleinere exemplaar, wellicht als eerste werd vervaardigd in het begin van de veertiende eeuw en als voorbeeld heeft gediend voor de redactie van het *Rooden Boeck I*. Beide cartularia zijn geschreven door dezelfde scribe, die overigens een leidinggevende functie had in het scriptorium waarin de codices zijn opgesteld. Hieruit kunnen we afleiden dat

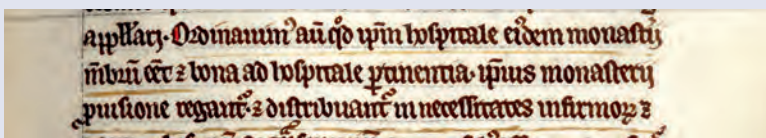
ze in een beperkte tijdsspanne zijn vervaardigd.

De bewaring van twee identieke cartularia uit dezelfde periode is uitzonderlijk. Aangezien beide cartularia precies dezelfde oorkonden bevatten, is het ene exemplaar geen geactualiseerde versie van het andere. Het is ook onwaarschijnlijk dat een van beide een klad was, want perkament was een te dure beschrijfstof om te gebruiken voor het klad van een volledige codex. De meest logische verklaring is dat beide cartularia getrouwe kopieën van elkaar waren, die elk op een verschillende plaats werden bewaard.

Als het eerste exemplaar waarschijnlijk voor het archief van de Bijloke zelf was bestemd, dan was het tweede vermoedelijk voor het archief van een andere persoon of instelling bestemd. We vinden hiervoor enkele aanwijzingen in de cartularia. Ten eerste werden beide exemplaren op een later tijdstip aangevuld, maar elk met verschillende oorkonden. Dit kan erop wijzen dat ze door twee verschillende archiefvormers werden bewaard en gebruikt, die elk de oorkonden die ze zelf ontvangen hadden, toevoegden. Ten tweede lijkt het *Rooden Boeck II*, het kleinere exemplaar van de twee, intensiever gebruikt dan *Rooden Boeck I*. Zo bevat de index van *Rooden Boeck II* marginale notities in verband met het aantal brieven of charters. Die notities ontbreken in *Rooden Boeck I*. In *Rooden Boeck II* werden ook bepaalde passages onderstreept als markering. Zulke aanwijzingen van gebruik vinden we niet in *Rooden Boeck I*. De notities dateren weliswaar uit een latere periode (na 1637?), maar ze tonen aan dat het kleinere exemplaar als werkinstrument diende en waarschijnlijk in de Bijloke zelf werd bewaard.

Marginale notities in het *Rooden Boeck II*, index (SAG_OA_Bijloke)

Onderstreepte passage in het *Rooden Boeck II*, oorkonde XIII (SAG_OA_Bijloke)

Wie de bezitter was van het *Rooden Boeck I*, konden we niet met zekerheid achterhalen. De geschiedenis van de Bijloke en het materiële onderzoek van de codices bieden niettemin enkele aanknopingspunten. Het Bijlokehospitaal werd in 1201 gesticht door Fulco uten Hove en de instelling behield tijdens de dertiende eeuw een sterke band met die familie. Uit een brief van Fulco aan zijn zus Ermen-trudis blijkt dat hij zeer nauwkeurig wist welke oorkonden de Bijloke bezat. Hij hield zich bezig met het kopiëren van de oorkonden die zijn zus hem toestuurde, maar het is onwaarschijnlijk dat deze teksttraditie ook na zijn dood in 1243 werd verdergezet in het Sint-Pieterskapittel te Rijsel, waar Fulco verbleef. Een andere mogelijkheid is dat het cartularium door het stadsbestuur werd bewaard. De Gentse schepenbank had immers een band met de Bijloke via de schepenen die gerekruteerd werden uit de familie uten Hove.

Daarnaast zijn er aanwijzingen van codicologische en paleografische aard die een verband tussen de administratie van het stadsbestuur en die van de Bijloke suggereren. De cartularia van de Bijloke en sommige Gentse stadscartularia vertonen immers enkele opvallende gelijkenissen. De versieringen van de initialen, alsook het gebruik van de rode rubriektitels, lijken sterk op die in het zogenaamde *Gheluwenbouck* of *Roodenbouck*, dat omstreeks 1400 werd vervaardigd, en in een ander vijftiende-eeuws stadscartularium. Hoe we die gelijkenissen moeten interpreteren, is evenwel nog onduidelijk. Mogelijk was deze vorm van decoratie karakteriserend voor het cartulariseren in de stadsadministratie. Dit zou erop kunnen wijzen dat een stadsklerk instond voor deze praktijk in de Bijloke. Een andere mogelijkheid is dat deze uiterlijke eigenschappen kenmerkend waren voor een schrijfatelier dat gespecialiseerd was in het vervaardigen van cartularia. Volgens die hypothese zouden dus zowel de cartularia van de Bijloke als enkele stadscartularia door zo een schrijfatelier vervaardigd zijn. Ten derde zou het kunnen dat *Rooden Boeck I*, afkomstig uit de Bijloke, in de veertiende eeuw in het archief van het Gentse stadsbestuur terechtkwam en dat de decoraties en de rubricering van deze codex een inspiratiebron waren bij het vervaardigen van de vijftiende-eeuwse stadscartularia.

Het is echter mogelijk dat de decoratievorm van de cartularia van de Bijloke en van enkele stadscartularia een regionaal gebruik was, dat we daarom in cartularia uit diverse milieus aantreffen. Indien dit aangetoond kan worden, wijzen de uiterlijke gelijkenissen niet noodzakelijk op een verband tussen

de Bijloke en het stadsbestuur. Het zou dan ook mogelijk kunnen zijn dat beide codices tijdens de middeleeuwen en ten minste tot na 1637 in de Bijloke werden bewaard, maar door twee verschillende personen die een verschillende functie binnen het hospitaal hadden. Beide cartularia bevatten immers een gelijkaardig voorwoord dat door twee dezelfde handen geschreven werd: één uit de zestiende eeuw en één uit de zeventiende eeuw. De eerste scribent schrijft in *Rooden Boeck I* dat deze codex uit lade K komt, terwijl hij in *Rooden Boeck II* als bewaarplaats lade E vermeldt. De zeventiende-eeuwse scribent heeft het over *ons clooster ende hospitaal van de Bijloke* en preciseert dat de charters worden bewaard in *het contoorken boven*, wat suggereert dat hij of zij iemand uit het klooster zelf is. Het is dan ook geloofwaardig dat beide cartularia nog in de Bijloke verbleven op het moment

Oude archiefdoos van het archief van de Bijloke, bewaard in het Stadsarchief

dat de zeventiende-eeuwse scribent het voorwoord neerschreef. Welke personen de codices in bewaring hielden en aanvulden, is niet met zekerheid te achterhalen, al lijkt het plausibel dat dit de abdis en de archiefverantwoordelijke geweest zijn.

Lene ten Haaf
Universiteit Gent

Arend van Wijnendale en de oude kerk van Wondelgem

Het gebeurt niet elke dag dat het Stadsarchief een zestiende-eeuwse tekening kan verwerven. Dat het om de enige bewaarde afbeelding van een verdwenen Gents monument gaat, maakt de aanwinst nog meer bijzonder. Een portie geluk samen met de nodige alertheid, de samenwerking en de expertise van verschillende Gentse erfgoedpartners (STAM, Universiteitsbibliotheek, Rijksarchief en Stadsarchief) én de hulp van een gulle sponsor, in casu onze Vriendenkring GOF, zijn een succesvolle cocktail gebleken om recent een uniek topstuk te kunnen toevoegen aan de rijke

iconografische collectie van het Stadsarchief: een (later ingekleurde) pentekening van de Sint-Catharinakerk van Wondelgem voor 1579, van de hand van de Gentse stadsschilder Arend van Wijnendale. Een mooie aanwinst dus, en tegelijk ook een gelukkige hereniging met de 39 andere tekeningen van Arend van Wijnendale in de collectie van het Stadsarchief, waarmee deze afgedwaalde tekening ooit één geheel vormde, zoals blijkt uit recent onderzoek van het Stadsarchief.

De twaalfde-eeuwse parochiekerk van Wondelgem, afgebeeld op deze tekening, was gelegen aan het kruispunt van de huidige Maisstraat (voorheen de Kerkstraat) met de Anjelierstraat (voorheen de Doornstraat), op de plaats waar nu de watertoren staat. Dit gebied behoorde tijdens de middeleeuwen en het ancien régime tot het Vrije van Gent, het rechtsgebied van de Gentse schepenen. Arend van Wijnendale toont een natuurstenen, eenbeukige romaanse kruiskerk met een achthoekige vieringtoren met spits. Deze vormgeving wordt bevestigd door andere bronnen. Tegen de zuidgevel, ten westen van het portaal, is een bijgebouw, vermoedelijk een sacristie, aangebouwd. Het kerkhof rond de kerk is omheind met een (bak)stenen muur. Ook op de Kaart van het Gentse Vrije door Jacques Horenbault uit 1619 is die kerkhofmuur nog duidelijk herkenbaar.

De Sint-Catharinakerk zelf werd in 1579 vernield door de Calvinisten. In welke staat de beeldenstormers het gebouw hebben achtergelaten, is evenwel niet duidelijk. Op de originele kaart van Horenbault, eveneens een topstuk van het Stadsarchief, is de tekening van het kerkgebouw, of de ruïnes ervan, erg beschadigd en bijna onleesbaar. De kopie van die kaart door Armand Heins, uitgegeven in 1900, toont een schijnbaar intact kerkgebouw, waarvan de vorm weliswaar niet overeenstemt met de tekening van Arend van Wijnendale (Heins tekent een dubbele toren aan de westgevel in plaats van één enkele vieringtoren, en situeert de sacristie aan de noordgevel in plaats van aan de zuidgevel). De vraag is uiteraard wat Heins werkelijk heeft kunnen lezen op de oude kaart (die in zijn tijd mogelijk nog minder beschadigd was) en wat zijn in-

De Sint-Catharinakerk van Wondelgem voor 1579, pentekening door Arend van Wijnendale (+ 1592), later ingekleurd (SAG_IC_AG_AVV_06)

terpretatie was. Verschillende studies hebben uitgewezen dat Heins altijd interpreteerde en dus als bron niet echt betrouwbaar is. Een tweede iconografische bron, van latere datum, namelijk de ommeloper van Jan van Bochoute uit 1691, beeldt op de site van de kerk weliswaar een eenbeukig gebouw met een torentje af, maar de schematische weergave laat geen verregaande conclusies toe. De vraag is opnieuw wat er van de kerk nog werkelijk overeind stond en of er nog kerkdiensten hebben plaatsgevonden in de zeventiende eeuw.

De bouw van een nieuwe parochiekerk, in barokstijl, startte alleszins pas in 1683. Dat gebeurde niet op dezelfde site, maar wel op de Vroonstalledries, in het gedeelte van Wondelgem gelegen buiten het Vrije van Gent. Van de oude kerk in de Maisstraat zijn geen archeologische registraties bekend. Door de bouw van de watertoren in de jaren 1950 moet het bodemarchief verstoord zijn, maar mogelijk zijn nog resten in situ bewaard, wat bij nieuwe ontwikkelingen moet onderzocht worden. De ruïnes van de oude kerk waren tenminste tot het einde van de achttiende eeuw nog zichtbaar, zoals blijkt uit een ooggetuigenis van omstreeks 1788, opgetekend in een kopie van het album van Arend van Wijnendale door de Gentse priester en kunstenaar Jean-Baptiste Wemaer.

Die kopie, die sinds 1862 in de British Library wordt bewaard, dateert grotendeels uit 1768, maar enkele tekeningen, waaronder die van de kerk van Wondelgem, werden pas later, tussen 1800 en 1802, toegevoegd (door een andere en voorlopig anonieme kunstenaar). Ook het bijschrift bij de tekening van de kerk van Wondelgem dateert uit die periode en is geschreven door de koper van de kopie van Wemaer: de Brugse verzamelaar Joseph van Huerne de Puyenbeke (1752-1844), een familielid van de zeventiende-eeuwse eigenaar van het originele handschrift (zie hierna). Joseph van Huerne heeft zijn kopie van het album van Arend van Wijnendale overigens verknipt – ook het originele album onderging later dit spijtige lot – en de tekeningen van Wemaer in een nieuw en groter album geplakt. Hierdoor is de oorspronkelijke volgorde van de tekeningen niet meer te achterhalen.

De originele tekening van de kerk van Wondelgem maakte, zoals gezegd, oorspronkelijk deel uit van een album met veertig pentekeningen, ingekleurd of niet, van Arend van Wijnendale. Het bevatte 36 afbeeldingen van Gentse gebouwen (abdijen, kloosters, kerken en een brug annex stadspoort) en grafmonumenten die in de loop van de zestiende eeuw

De omwalde kerksite van Wondelgem (aangeduid met nr. 92) in de ommeloper van Jan van Bouchaute (1691), detail (SAG_OA_98_6)

werden vernield, hetzij voor de bouw van het Spanjaardenkasteel, hetzij door de Calvinisten tijdens de Beeldenstormen. Vier andere tekeningen hebben betrekking op de ridderorde van het Gulden Vlies, die in 1559 voor de tweede keer in haar geschiedenis in Gent vergaderde, onder het grootmeesterschap van de Spaanse koning Filips II. Het album met de veertig tekeningen kwam vermoedelijk tot stand tussen 1576 (de vroegste vermelding van de schilder in Gentse bronnen, namelijk als vinder van het schildersambacht) en 1592 (zijn sterfjaar).

Na het overlijden van Arend van Wijnendale werd zijn *konst-boeck* aangekocht door de Gentse edelman Christoffel van Huerne (gestorven in 1629). Bij sommige tekeningen vulde hij de bijschriften van de kunstenaar – die overigens niet altijd even betrouwbaar waren, zoals zijn legendarische geschiedenis van de kerk van Wondelgem illustreert – aan met actuele informatie. De trotse eigenaar liet ook een titelblad ontwerpen met cartouches in barokstijl, waarop hij onder meer noteerde (of liet noteren) dat aartshertog Albrecht van Oostenrijk,

gouverneur-generaal van de Spaanse Nederlanden, tijdens zijn verblijf in Gent in juli 1596 het album kwam inkijken. Elders beweerde Van Huerne dat Arend van Wijnendale, die hij persoonlijk zou gekend hebben, alle afgebeelde monumenten met zijn eigen ogen zou gezien hebben. Bij de meeste gebouwen kan dit best het geval geweest zijn, maar bij

De Rode Torenbrug voor 1540, pentekening door Arend van Wijnendale (+ 1592) (SAG_IC_AG_AWV_12)

degene die al in de jaren 1540 waren afgebroken, zoals de Sint-Baafsabdij en de Rode Torenbrug, lijkt dit weinig waarschijnlijk. Aannemelijker is, dat hij zich hier heeft gebaseerd op oudere afbeeldingen, zoals het *Panoramisch gezicht op Gent 1534* of andere bronnen die mogelijk niet bewaard zijn.

In de achttiende eeuw kwam het album van Arend van Wijnendale in het bezit van Alphonse-Jean Huytens. Zijn weduwe liet in 1823 een deel van de verzameling van haar in 1791 overleden echtgenoot, waaronder dit album, veilen. Het werd gekocht door de Gentse collectionneur Jean-Baptiste

Delbecq. Na zijn dood in 1840 kwam het album opnieuw op een veiling terecht, waar het werd toegewezen aan de ons welbekende Pierre-Jacques Goetghebuer, architect en verzamelaar. Hij verknipte het handschrift – helaas – om de afzonderlijke tekeningen topografisch te kunnen ordenen in zijn iconografische Atlas van Gent. Na het overlijden van Goetghebuer in 1866 werd zijn Atlas aangekocht door de Stad Gent. Sinds 1932 behoort deze verzameling van oorspronkelijk vierduizend tekeningen en prenten van Gent tot de collectie van het Stadsarchief.

Hoewel de tekening van de kerk van Wondelgem in de opeenvolgende veilingcatalogi wordt vermeld bij de beschrijving van het Album Arend van Wijnendale en hoewel de tekening volgens een getuige tot de collectie van Goetghebuer heeft behoord, is hij toch afwezig in de beschrijving van de Atlas, opgesteld in 1866 met het oog op de aankoop door de Stad. De meest plausibele reden hiervoor is dat Goetghebuer zelf de tekening niet in zijn Atlas heeft opgenomen, omdat die zich beperkte tot de stad Gent, waartoe Wondelgem (in 1866) niet behoorde. Dat het Nieuwenbosklooster in Heusden – nochtans ook buiten Gent gelegen – wél een plaatsje in de Atlas kreeg, kan dan weer worden verklaard door de overbrenging van het klooster naar de Lange Violettestraat, dus binnen de stadsmuren, op het einde van de zestiende eeuw. Over de *whereabouts* van de recent opgedoken tekening van de kerk van Wondelgem gedurende de voorbije anderhalve eeuw hebben we voorlopig het raden. Maar de ‘verloren zoon’ is nu eindelijk thuis, en dat is het voornaamste. Binnenkort is hij, samen met de andere tekeningen van Arend van Wijnendale, ook te bewonderen op <http://beeldbank.gent.be>.

Guy Dupont
Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarchief

Zegelmatrijzen: van het archief naar het museum

In januari 1848 gaf het Gentse stadsbestuur een hele reeks belangrijke objecten uit het stedelijk patrimonium in depot aan het Musée historique belge, een voorloper van het STAM. De meeste stukken waren ooit in opdracht van het stadsbestuur vervaardigd en bevonden zich al eeuwenlang in het Stadhuis. Een deel ervan werd tot dan beheerd door stadsarchivaris Prudens Van Duyse. De stedelijke archieven bevonden zich toen immers – net als het museum – in het Stadhuis.

Een van de objecten was het grote zilveren zegelmatrijs van de Gentse schepenen uit het begin van de veertiende eeuw met Sint-Jan de Doper. Dit betekende evenwel niet dat het ook effectief naar de museumzalen werd overgebracht. In de museuminventaris van februari 1848 komt het zegelmatrijs in ieder geval niet voor. Volgens de inventaris van 1878 was het stuk toen tentoongesteld in een vitrine in het bureau van de stadsarchivaris. In dezelfde vitrine bewaarde men nog een hele reeks andere oude zegelmatrijzen, zowel van het stadsbestuur als van religieuze instellingen, naast matrijzen voor penningen en jetons, zegelstempels voor lakzegels, en dergelijke meer. Ze werden allemaal gedetailleerd beschreven in dezelfde museuminventaris. Men beschouwde ze dus ook als een (potentieel) onderdeel van de museumcollectie. Ook op andere plaatsen in het gebouw werden er zegelmatrijzen bewaard. Naast de stukken uit het ancien régime was er ook een hele reeks stedelijke zegelstempels uit het einde van de achttiende en het begin van de negentiende eeuw die de opeenvolgende regimewisselingen in deze periode tonen.

Het museum verhuisde in 1884 van het Stadhuis naar de voormalige karmelietenkerk aan de Lange Steenstraat. Daar opende het de deuren voor het

grote publiek als Oudheidkundig Museum. In mei 1887 droeg het Stadsarchief een deel van de oudste zegelmatrijzen over aan het museum. Naast enkele exemplaren van de stad waren er onder meer ook van het Sint-Jacobsgodshuis en het Clarissenklooster. Waarschijnlijk kregen ze een plaatsje in de overvolle vitrines van het museum. Enkele stukken werden gepubliceerd in de *Inventaire archéologique*. Ondanks het feit dat het grote zilveren zegel al in 1848 – althans op papier – werd overgedragen aan het museum, duurde het dus bijna veertig jaar voordat het effectief in de museumzalen terecht kwam.

In de loop van de twintigste eeuw bleven er van deze zegels maar twee stukken bewaard in de museumcollectie: het grote stadszegel en een kleiner zilveren exemplaar uit de zeventiende eeuw met de maagd en de leeuw van Gent. Het was lang onduidelijk wat er met de andere stukken was gebeurd. Tot in 2005, toen het Stadsarchief bij de verhuis van de Berg van Barmhartigheid naar De Zwarte Doos een reeks dozen met matrijzen voor penningen overdroeg aan het museum. In deze dozen doken ook de verloren gewaande zegelmatrijzen terug op, evenals het merendeel van de andere stukken uit de museuminventaris van 1878. Hiermee kwam de volledige verzameling uiteindelijk toch in het museum terecht.

Wout De Vuyst
STAM - Stadsmuseum Gent

Illustratie: Het grote zilveren zegelmatrijs van de Gentse schepenen uit het begin van de veertiende eeuw (STAM, inv. 461, foto Studio Claerhout)

Gent kleurt Oranje

1815 was een scharnierjaar in de Europese politieke geschiedenis, met grote gevolgen ook voor Gent. Tussen maart en juni van dat jaar verbleef de Franse koning Lodewijk XVIII honderd dagen in onze stad, op de vlucht voor Napoleon. Op 18 juni legde de Franse keizer echter definitief de duimen in Waterloo. De overwinnende mogendheden, vergaderd op het Congres van Wenen, gaven hun zegen over de oprichting van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Op 5 september deed koning Willem I zijn (tweede) blijde intrede in Gent, de stad die hij een universiteit en een moderne zeehaven schonk, en voor de veiligheid toch ook een nieuwe citadel.

Tweehonderd jaar later viert Gent een cultureel themajaar lang (2015-2016) de historische banden met Nederland en steekt zich voor die gelegenheid in de kleur van het koningshuis van Nassau. Het Stadsarchief is een actieve partner van 'Gent kleurt Oranje' met onder meer bruiklenen aan de vele tentoonstellingen die in dat kader worden georganiseerd (STAM, MIAT, MSK, Designmuseum Gent & Boijmans Van Beuningen Rotterdam), en natuurlijk ook met het eigen Wynantzproject.

De 134 aquarellen van Jean-Baptiste Joseph Wynantz, die een 75-tal verschillende stadsgezichten van Gent in de Hollandse tijd (1820-1823) tonen, krijgen op dit moment een conservatiebehandeling door restauratieatelier Dumarey uit Oudenburg. De vriendenkring GOF sponsort dit. De hele collectie hebben we recent in eigen huis gedigitaliseerd en is nu te bewonderen op <http://beeldbank.gent.be> (zoekterm: wynantz). In oktober wil het Stadsarchief een boek over de Gentse stadsgezichten van Wynantz en de evolutie van het stadsbeeld tijdens de voorbije tweehonderd jaar publiceren.

Meer informatie over de tentoonstellingen, evenementen en projecten in Gent die de Oranje vlag voeren, vind je op <https://stad.gent/gent-kleurt-oranje>

Guy Dupont
Stad Gent, De Zwarte Doos - Stadsarchief

Inhoud

- 1 Pen en perkament als wapen tegen bezitsaanspraken: cartulariseren in de Bijlokeabdij in de veertiende eeuw
- 4 Arend van Wijnendale en de oude kerk van Wondelgem
- 7 Zegelmatrijzen: van het archief naar het museum
- 8 Gent kleurt Oranje

Colofon

@rchieflink is de driemaandelijks nieuwsbrief van 't Archief. Gent on Files (GOF), de vriendenkring van het Stadsarchief van Gent

Het abonnement is begrepen in de lidmaatschapsbijdrage van de vzw: 18 euro individuele leden, 20 euro gezin, 30 euro steunende leden en 250 euro ereleden.

Een los nummer kost 5 euro.

Rekeningnummer:

IBAN: BE31 0003 2520 7755 BIC: BPOTBEB1

Contactgegevens GOF

De Zwarte Doos, Stadsarchief
Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge
Tel. (09) 266 57 60
E-mail: stadsarchief@gent.be
Web: www.gentonfiles.be

Coördinatie en eindredactie

Guy Dupont, Pieter-Jan Lachaert,
Marie Christine Laleman, Valérie Meillander,
Piet Veldeman

Foto's en illustraties

Georges Antheunis, Storm Calle, Studio Claerhout

Ontwerp logo

Erika Vanderstockt

Verantwoordelijke uitgever

Piet Veldeman, Ooistraat 10, 9041 Oostakker

Vormgeving

Candace Verbeke

Druk

NV Drukkerij Verbeke, Gent

ISSN - nummer: 1376-2966